

دانشگاه گوار، دانشکده مهندسی آب و خاک

نشریه پژوهش‌های حفاظت آب و خاک

جلد بیست و چهارم، شماره چهارم، ۱۳۹۶

<http://jwsc.gau.ac.ir>

بررسی اثر آلودگی نفت سفید بر روی جمعیت میکروبی خاک بیابان و خاک مزرعه

* مهدی حسن‌شاهیان^۱ و زهرا زیدآبادی‌نژاد^۲

^۱دانشیار میکروبیولوژی، گروه زیست‌شناسی، دانشکده علوم، دانشگاه شهید باهنر کرمان،

^۲دانش آموخته کارشناسی ارشد میکروبیولوژی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات سیرجان

تاریخ دریافت: ۹۵/۱۱/۱۵؛ تاریخ پذیرش: ۹۶/۷/۱۲

چکیده

سابقه و هدف: نفت سفید یا کروزن مایعی بیرنگ و کمی سنگین‌تر از بنزین است. قسمت اعظم نفت سفید شامل هیدروکربن‌هایی است که مولکول آن‌ها دارای ۱۱ تا ۱۵ اتم کربن است. اکوسیستم مزرعه ممکن است با هیدروکربن‌های نفتی از طریق روش‌های گوناگونی مانند انتقال نفت و نشست نفت خام از ذخایر نفتی آلوده شود. این آلاینده‌ها دارای اثراتی روی بافت خاک و جمعیت میکروبی هستند. هدف از این پژوهش شناخت اثر آلودگی نفت سفید بر دو نوع خاک متفاوت می‌باشد.

مواد و روش‌ها: از دو نوع خاک متفاوت شامل خاک‌های بیابان و مزرعه نمونه‌برداری شد و شش نوع میکروکازم طراحی گردید. هر خاک دارای سه میکروکازم شامل بدون آلودگی، آلوده به نفت سفید و آلوده به نفت سفید همراه با مواد غذایی نیتروژن و فسفر بود. شاخص‌هایی هم‌چون جمعیت باکتری‌های هتروتروف، جمعیت باکتری‌های تجزیه‌کننده، آنزیم دهیدروژناز و میزان تجزیه نفت سفید در مورد هر میکروکازم در یک دوره زمانی ۱۲۰ روزه سنجش گردید. برای شمارش باکتری‌های هتروتروف محیط نوترینت آگار استفاده شد. در این روش سری رقت برای هر خاک انجام شد و روی محیط نوترینت آگار بصورت سفراهی کشت داده شد و کلنی‌های متفاوت شمارش شدند. برای شمارش باکتری‌های تجزیه‌کننده از محیط بوشنل‌هاس استفاده شد. برای شمارش تعداد حداکثر احتمالی باکتری‌ها از روش میکروپلیت استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بالاترین میزان باکتری‌های هتروتروف مربوط به خاک مزرعه با ارزش $10^{10} \times 1$ می‌باشد. اما به‌طورکلی تعداد باکتری‌های تجزیه‌کننده در همه خاک‌ها به‌طور قابل‌توجهی کم‌تر از تعداد کل باکتری‌های هتروتروف در خاک‌ها می‌باشد. با گذشت زمان تیمار از زمان صفر تا زمان ۱۲۰ روز در این دو نوع خاک الگوهای متفاوتی دیده می‌شود. به‌طوری‌که در خاک بیابان از روز اول آزمایش تا روز ۳۰ آزمایش باکتری‌ها الگوی افزایشی دارند اما در روز ۶۰ کاهش قابل‌ملاحظه‌ای در تعداد باکتری‌ها دیده می‌شود. کمیت باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید تا روز ۶۰ سیر کاهشی و پس از آن افزایشی بود. در خاک بیابان افزایش در تعداد تجزیه‌کننده در تمامی حالات خاک در روز ۳۰ آزمایش دیده شد. پس از این زمان الگو به‌صورت کاهشی بود. در خاک مزرعه افزایش از روز ۹۰ آغاز می‌شود و تا انتهای آزمایش نیز الگو افزایشی است. بالاترین میزان باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید مربوط به خاک

* مسئول مکاتبه: hasanshahi@gmail.com

مزرعه با ارزش 106×2 و کم‌ترین آن مربوط به خاک بیابان با ارزش 104×3 می‌باشد. بهترین فعالیت آنزیم دهیدروژناز در میکروکازم‌های گوناگون مربوط به میکروکازم آلوده همراه با ماده غذایی بود. بالاترین تجزیه زیستی نفت سفید در همه خاک‌های مورد مطالعه مربوط به خاک مزرعه با میزان ۹۵ درصد بود. تحلیل آماری داده‌ها نشان داد که یک ارتباط معنی‌دار بین تعداد کل باکتری‌های هتروتروف که با روش MPN سنجیده شده با سایر شاخص‌های مورد بررسی وجود دارد.

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش ثابت کرد که انتخاب بهترین روش زیست‌پالایی وابسته به نوع خاک است و در این پژوهش این ثابت شد که نوع خاک دارای اثر مهمی در تجزیه زیستی نفت سفید است.

واژه‌های کلیدی: آلودگی، تجزیه‌زیستی، خاک، میکروکازم، نفت سفید

مقدمه

خاک ترکیبی پیچیده از مواد معدنی، آلی و موجودات زنده است. دارای خصوصیات فیزیکی و شیمیایی زودیافت و دیریافت است. خصوصیات شیمیایی خاک مانند: pH، هدایت الکتریکی و ظرفیت تبادل کاتیونی تابع ترکیبات معدنی، مواد آلی و محیط است. خصوصیات فیزیکی خاک از عوامل مهم و مؤثر بر رشد گیاهان می‌باشند. نفت سفید یا کروژن، برشی از نفت خام است که حدود نقطه جوش آن 180 الی 275 درجه سانتی‌گراد و چگالی آن 0.78 می‌باشد. قسمت اعظم نفت سفید شامل هیدروکربن‌هایی است که مولکول آن‌ها دارای ۱۱ تا ۱۵ اتم کربن است. نفت سفید مایعی بیرنگ و کمی سنگین‌تر از بنزین است که بوی مخصوص آن پس از تبخیر شدن از بین می‌رود. نفت سفید از آغاز پیدایش صنعت نفت تا ۵۰ سال، مهم‌ترین فرآورده نفتی بوده است. افزایش چگالی نفت سفید معرف وجود درصد بیشتری از هیدروکربن‌های نفتنی و معطره است و کیفیت آن بستگی به نوع اجزاء تشکیل‌دهنده و حدود نقطه جوش آن دارد (۳ و ۴).

مواد نفتی و مشتقات آن‌ها در اثر حمل و نقل یا ذخیره‌سازی ممکن است موجب آلودگی خاک شود. هر قدر مواد نفتی به عمق بیشتری از خاک نفوذ کنند

رفع آن آلودگی مشکل‌تر خواهد بود. آلودگی‌های نفتی یک پیامد اجتناب‌ناپذیر از افزایش سریع جمعیت و فرایند صنعتی شدن است که به‌دنبال آن آلودگی خاک توسط مواد هیدروکربنه نفتی به شکل وسیع در اطراف تاسیسات اکتشاف و پالایش و به شکل موضعی در مسیرهای انتقال این مواد قابل مشاهده است (۵).

وجود آلودگی نفتی باعث کاهش حاصلخیزی خاک، غیرقابل استفاده بودن آن برای کشاورزی، نفوذ آلودگی به آب‌های زیر زمینی و ورود آلاینده به آب می‌شود. در برخی مکان‌ها باعث آلودگی هوا و اثرات منفی روی تنفس دارد. همچنین به علت هم‌جواری با تاسیسات نفتی، آب نیز آلوده می‌شود و جمعیتی از ساکنان این مناطق به انواع بیماری‌های پوستی و گوارشی مبتلا می‌شوند. آلودگی‌های نفتی به سه روش فیزیکی، شیمیایی و زیستی پاک‌سازی می‌شوند. برای حذف آلودگی آب‌ها به روش فیزیکی ممکن است از ابزارهای جمع‌کننده مثل اسکیمر^۱ استفاده شود. در مورد خاک‌های آلوده نیز روش لندفیلینگ^۲ که نوعی سیستم دفن بهداشتی مواد آلوده است و یا سوزاندن به‌کار گرفته می‌شود. بعضی از این روش‌ها مثل

1- Skimmer
2- Land filling

حاصله پاسخ هر جمعیت میکروبی هر خاک نسبت به نفت سفید تعیین گردید.

مواد و روش‌ها

نمونه برداری: نمونه برداری تحت شرایط استریل انجام شد. از کویر شهداد در استان کرمان برای نمونه برداری خاک بیابان استفاده شد. برای نمونه گیری خاک مزرعه از خاک یک مزرعه ذرت در حوالی شهر سیرجان در استان کرمان استفاده شد. نحوه نمونه گیری بدین صورت بود که ابتدا ۱۰ سانتی متر از سطح خاک برداشته شد و حدود ۳ کیلوگرم از خاک داخل ظروف استریل ریخته شد. نمونه های خاک تا انتقال به آزمایشگاه روی یخ نگهداری شدند و سپس در دمای 4°C تا انجام آزمایش های بعدی قرار داده شدند (۱).

طراحی میکروکازم‌ها: سه میکروکازم برای هر نوع خاک در ظروف شیشه ای با مشخصات ۵۰ cm طول، ۱۰ cm عمق و ۲۵ cm عرض جهت مطالعه تغییرات در جوامع میکروبی طراحی گردید. هر میکروکازم حاوی ۵۰۰ گرم خاک بود. میکروکازم‌ها در سه حالت طراحی شدند به طوری که شامل میکروکازم خاک غیرآلوده^۳ (با نام اختصاری N)، میکروکازم خاک آلوده به نفت سفید^۴ (با نام اختصاری P) و میکروکازم خاک آلوده به نفت سفید همراه با افزودن مواد غذایی^۵ (با نام اختصاری NP) بودند. میکروکازم خاک بیابان با علامت^۶ (D) و میکروکازم خاک مزرعه با علامت^۷ (G) مشخص گردید که در ادامه این پژوهش از این علامات برای نشان دادن میکروکازم‌ها استفاده می شود. جهت تنظیم نسبت کربن، نیتروژن و فسفات به عنوان ماده غذایی (۱:۱۰:۱۰۰) به میزان ۰/۱ وزن نفت سفید،

لندفیلینگ و سوزاندن بسیار گران هستند علاوه بر این سوزاندن باعث آلودگی هوا می شود. استفاده از اسکیمر نیز برای نشت نفت در سطح وسیع آنچنان که باید مؤثر نیست. روش های شیمیایی شامل تزریق مستقیم اکسیدکننده های شیمیایی به محیط است که منجر به تغییر ماهیت طبیعی محیط می شود. اما روش های زیستی که به طور معمول شامل تبدیل آلودگی به مواد غیرسمی با استفاده از فرآیندهای میکروبی است مؤثرتر و بی ضررتر به نظر می رسد. زیست پالایی^۱ یک فن آوری حذف آلودگی است که در آن سیستم زیستی برای تخریب یا تغییر شکل مواد شیمیایی زیانبار استفاده می شود. در زیست پالایی از موجودات زنده به ویژه باکتری ها، قارچ ها و گیاهان، به منظور تجزیه آلاینده های محیطی و تبدیل آنها به ترکیبات غیرسمی استفاده می شود (۶، ۸، ۹).

از آنجائی که درک اثرات آلودگی نفت سفید بر روی جمعیت میکروبی اکوسیستم خاک از لحاظ طراحی استراتژی های تجزیه زیستی در مناطق آلوده دارای اهمیت است و با توجه به این که در خاک های ایران از منابع گوناگون تاکنون به طور دقیق کار مشخصی در خصوص فهم اثرات آلودگی بر روی آنها انجام نشده است. بنابراین هدف از این پژوهش بررسی تأثیر نفت سفید بر روی جامعه میکروبی خاک بیابان و مزرعه و همچنین بررسی تأثیر آلودگی نفت سفید روی فعالیت میکروب های این دو نوع خاک و نقش آنها در حذف آلودگی می باشد. به همین منظور شش اکوسیستم مدل که در ادامه این مقاله به آن میکروکازم^۲ می گوئیم طراحی گردید و شرایط متفاوتی در هر یک از آنها با توجه به نوع خاک اعمال گردید و سپس با سنجش شاخص های میکروبی، شیمیایی و آنزیمی در هر میکروکازم و تحلیل آماری نتایج

3- Non pollutant
4- Polluted soil
5- Nutrient polluted soil
6- Desert
7- Garden

1- Bioremediation
2- Microcosm

شمارش تعداد کل هتروتروف‌ها و تجزیه‌کننده‌ها در خاک با روش MPN^3 : ابتدا ۱۰ گرم از خاک در ۱۰۰ میلی‌لیتر از بافر فسفات نمکی (PBS) حل شد. سپس درون لوله‌های آزمایش میزان ۹ میلی‌لیتر بافر PBS ریخته شد. برای شمارش هتروتروف‌ها رقت‌های 10^{-1} تا 10^{-5} در لوله‌های آزمایش تهیه گردید و در میکروپلیت‌های ۲۴ خانه میزان ۱۵۰۰ میکرولیتر محیط نوترینت برات تحت شرایط استریل ریخته شد. از رقت‌های 10^{-3} تا 10^{-5} تهیه‌شده، میزان ۱۰۰ میکرولیتر درون محیط کشت تلقیح گردید. برای شمارش تجزیه‌کننده‌ها رقت‌های 10^{-1} تا 10^{-3} در لوله‌های آزمایش تهیه گردید و در میکروپلیت‌های ۲۴ خانه میزان ۱۵۰۰ میکرولیتر محیط بوشنل‌هاس برات حاوی ۱٪ نفت سفید به‌عنوان تنها منبع کربن، تحت شرایط استریل ریخته شد. از رقت‌های تهیه شده، میزان ۱۰۰ میکرولیتر درون محیط کشت تلقیح گردید. هر رقت دارای ۳ تکرار بود و MPN به‌صورت ۳ تایی انجام شد. میکروپلیت‌های جهت شمارش هتروتروف‌ها به‌مدت ۷ روز و میکروپلیت‌های جهت شمارش تجزیه‌کننده‌ها به‌مدت ۲۱ روز در دمای $30^{\circ}C$ انکوبه شدند و پس از گذشت دوره انکوباسیون، ایجاد کدورت در مقایسه با شاهد به‌عنوان شاخص مثبت آزمایش MPN به حساب آمد و با استفاده از نرم‌افزار MPN calculator version 2.3 تعداد باکتری‌ها در هر گرم خاک محاسبه گردید (۱۶).
سنجش میزان نفت سفید باقی‌مانده در خاک: ۵ گرم از هر خاک داخل ارلن ریخته و ۲۰ سی‌سی دی‌کلرومتان به آن اضافه شد. ۲ سی‌سی از محلول رویی برداشته با دستگاه اسپکتروفوتومتر قدرت جذب آن در طول موج ۴۲۰ نانومتر خوانده شد و از رابطه

نیترا آمونیم و به‌میزان ۰/۰۱ از وزن نفت سفید، دی‌پتاسیم فسفات در ۱۴۰ میلی‌لیتر آب مقطر استریل حل شده و به میکروکازم‌ها اضافه شد. سپس محتویات میکروکازم‌ها کاملاً مخلوط شدند. به میکروکازم کنترل فقط به‌میزان ۱۴۰ میلی‌لیتر آب مقطر استریل اضافه شد. وزن ظرف‌ها در ابتدا یادداشت شد و با وزن کردن هفته‌ای ظروف، رطوبت از دست رفته با اضافه نمودن آب مقطر استریل جبران شد. میکروکازم‌ها در تاریکی و دمای $25^{\circ}C$ به‌مدت ۱۲۰ روز خوابانیده شدند. در فواصل زمانی هر دو روز یک بار خاک‌ها در میکروکازم‌ها بر هم زده شدند تا شرایط بی‌هوازی ایجاد نگردد. در زمان‌های صفر، ۳۰ روز، ۶۰ روز، ۹۰ روز و ۱۲۰ روز نمونه‌گیری از میکروکازم‌ها انجام شد (۷).

شمارش تعداد کل هتروتروف‌ها و تجزیه‌کننده‌ها در خاک با روش سریال رقت CFU^1 : ابتدا ۱۰ گرم از خاک‌های هر میکروکازم در ۱۰۰ میلی‌لیتر از بافر فسفات نمکی PBS^2 حل شد. سپس درون لوله‌های آزمایش میزان ۹ میلی‌لیتر بافر PBS ریخته شد. برای شمارش هتروتروف‌ها رقت 10^{-7} و 10^{-8} در لوله‌های آزمایش تهیه گردید و ۱۰۰ میکرولیتر از این رقت در پلیت‌های نوترینت آگار کشت سفره‌ای داده شد. برای شمارش تجزیه‌کننده‌ها رقت 10^{-4} و 10^{-5} تهیه شد و ۱۰۰ میکرولیتر از این رقت در پلیت‌های بوشنل‌هاس آگار حاوی ۱٪ نفت سفید به‌عنوان تنها منبع کربن کشت سفره‌ای داده شد. پس از انکوباسیون در دمای $30^{\circ}C$ ، شمارش کلنی‌ها انجام شد و طبق فرمول زیر تعداد کلنی در هر گرم خاک محاسبه شد (۱۳). برای حذف آلودگی قارچی از ضدقارچ بنومیل در محیط کشت استفاده شد.

$10 \times \text{عکس رقت} \times \text{میانگین تعداد کلنی‌های شمارش شده} = \text{Cfu/gram}$

1- Colony forming unit
2- Phosphate Buffer Saline

3- Most Probable Number

نتایج

کمیت باکتری‌های هتروتروف شمارش شده به روش سری رقت در خاک‌های مورد بررسی: نتایج حاصل از آنالیز فیزیکوشیمیایی خاک‌های مورد مطالعه که با فرستادن نمونه‌های خاک به آزمایشگاه مکانیک خاک به دست آمده است در جدول ۱ نشان داده شده است. همه خاک‌های مورد تیمار از لحاظ تغییر در جمعیت باکتری‌های هتروتروف با روش سری رقت مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج حاصله در شکل ۱ نشان داده شده است. همان‌طور که در این شکل دیده می‌شود با گذشت زمان تیمار از زمان صفر تا زمان ۱۲۰ روز در این دو نوع خاک الگوهای متفاوتی دیده می‌شود. به طوری که در خاک بیابان از روز اول آزمایش تا روز ۳۰ آزمایش باکتری‌ها الگوی افزایشی دارند اما در روز ۶۰ کاهش قابل ملاحظه‌ای در تعداد باکتری‌ها دیده می‌شود. پس از دوره زمانی ۶۰ یک افزایش کم در تعداد باکتری‌ها در خاک‌های آلوده و غیرآلوده دیده می‌شود اما در خاک با الودگی و نیتروژن و فسفر افزایش قابل توجه است. در خاک‌های مزرعه این افزایش در روز ۹۰ اتفاق می‌افتد. در مجموع بالاترین میزان باکتری‌های هتروتروف مربوط به خاک مزرعه با ارزش $10^{10} \times 1$ و کم‌ترین آن مربوط به خاک بیابان با ارزش $10^9 \times 3/5$ می‌باشد.

زیر جهت محاسبه درصد حذف نفت سفید استفاده شد (۱۴).

$100 \times \text{میزان جذب شاهد} / \text{میزان جذب نمونه} - \text{میزان جذب شاهد} = \text{درصد حذف نفت سفید}$

سنجش آنزیم دهیدروژناز در خاک: روش سنجش آنزیم بدین صورت بود که ابتدا ۵ گرم خاک از هر میکروکازم توزین شد و سپس با ۵ سی‌سی محلول TTC^۱ با غلظت ۱ درصد حل گردید و به مدت ۲۴ ساعت در تاریکی و دمای ۳۰ درجه سانتی‌گراد نگهداری شد سپس به میزان ۴۰ میلی‌لیتر استون سرد به لوله‌ها اضافه گردید به مدت ۱۰ دقیقه در دمای اتاق قرار داده شد پس از عبور مخلوط از کاغذ صافی میزان جذب در طول موج ۴۸۵ نانومتر تعیین گردید (۲).

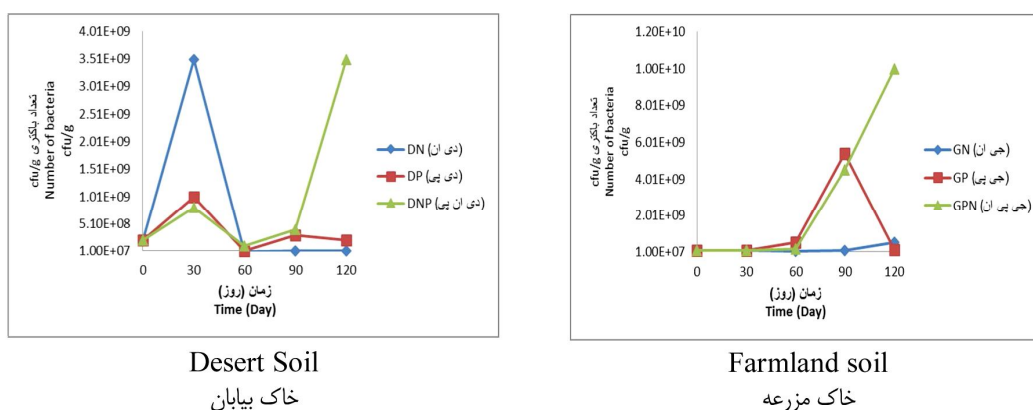
روش تحلیل آماری داده‌ها: نتایج حاصله از همه شاخص‌های مورد بررسی در میکروکازم‌های مورد مطالعه در طی زمان‌های مختلف انکوباسیون همراه با سه تکرار وارد نرم‌افزار SPSS شد و مورد تجزیه و تحلیل آماری از نظر ارتباط بین شاخص‌های مختلف در هر میکروکازم قرار گرفت. آزمون آماری به کار رفته آزمون دانکن با سطح معنی‌داری ۰/۰۵ درصد می‌باشد.

جدول ۱- ویژگی‌های فیزیکوشیمیایی خاک‌ها مورد استفاده جهت طراحی میکروکازم‌ها.^۱

Table 1. The physicochemical properties of soils that used for design the microcosms.

رس (Clay)	سیلت (Silt)	شن (sand)	پتاسیم (K)	فسفر (P)	نیتروژن (N)	کربن آلی (Total Carbon)	اسیدیته (pH)	هدایت الکتریکی (Electrical conductivity)	نوع خاک
(%)	(%)	(%)	(mg/kg)	(mg/kg)	(mg/kg)	(mg/kg)		(ds/m)	
8	14	78	18.11	1.75	0.28	3	7.9	0.8	بیابان (Desert)
42	12	46	21	7.6	0.58	9.5	67.7	1.8	مزرعه (Farmland)

1- Triphenyl Tetrazolium Chloride

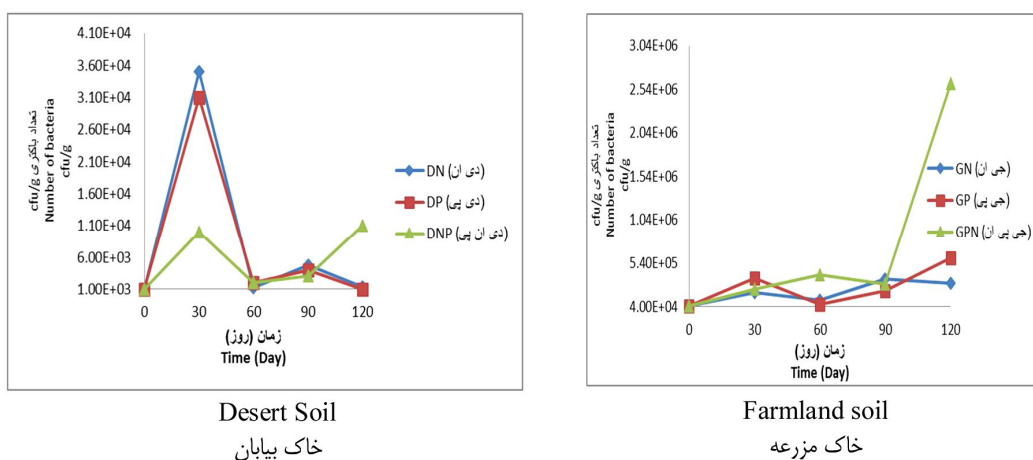

شکل ۱- تعداد باکتری‌های هتروتروف در خاک بیابان و مزرعه در زمان‌های مختلف.

Figure 1. The quantity of heterotrophic bacteria in desert and farmland soils at different time.

انتهای آزمایش نیز الگو افزایشی است. بالاترین میزان باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید مربوط به خاک مزرعه با ارزش 2×10^6 و کم‌ترین آن مربوط به خاک بیابان با ارزش 3×10^4 می‌باشد. اما به‌طور کلی تعداد باکتری‌های تجزیه‌کننده در همه خاک‌ها به‌طور قابل‌توجهی کم‌تر از تعداد کل باکتری‌های هتروتروف در خاک‌ها می‌باشد. البته این نتیجه نیز قابل انتظار است زیرا باکتری‌های تجزیه‌کننده تنها از نفت سفید استفاده می‌کنند اما باکتری‌های هتروتروف از منابع کربن دیگری نیز می‌توانند استفاده کنند.

نتایج حاصله از شمارش باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید به روش سریال رقت در خاک‌های مورد بررسی: باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید در تیمارهای میکروکازم با روش کشت در محیط اختصاصی حاوی نفت سفید به‌عنوان تنها منبع کربن و انرژی شمارش گردیدند. نتایج حاصله از این تعیین کمیت در شکل ۲ آمده است. با توجه به آنچه که در این شکل دیده می‌شود، در خاک بیابان افزایش در تعداد تجزیه‌کننده در تمامی حالات خاک در روز ۳۰ آزمایش دیده شد. پس از این زمان الگو به‌صورت کاهشی بود. در خاک مزرعه افزایش از روز ۹۰ آغاز می‌شود و تا

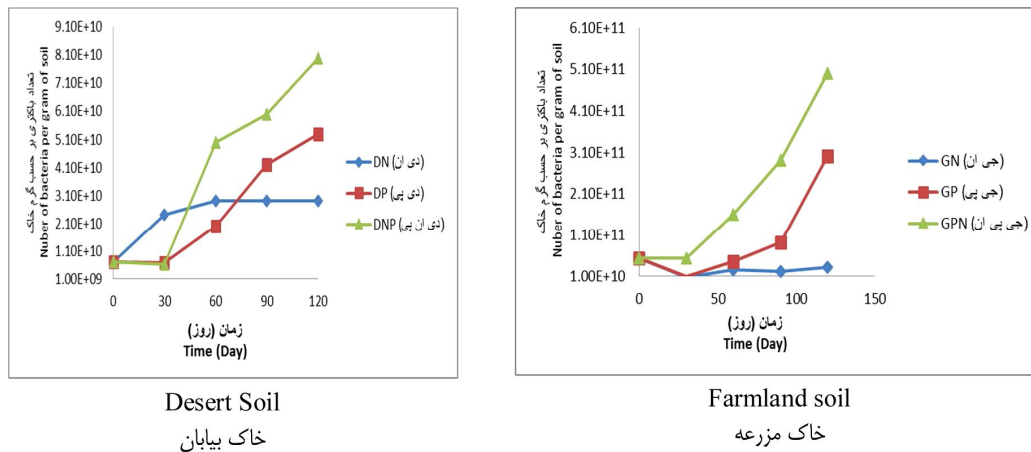

شکل ۲- تعداد باکتری‌های تجزیه‌کننده در خاک بیابان و مزرعه در زمان‌های مختلف.

Figure 2. The quantity of degrading bacteria in desert and farmland soils at different time.

دیگری که از این چهار نمودار به دست می‌آید بالا بودن کمیت هتروتروف‌ها در میکروکازم خاک آلوده همراه با افزودن نیتروژن و فسفر است. حداکثر کمیت باکتری‌های هتروتروف برای همه خاک‌ها انتهای دوره انکوباسیون یعنی روز ۱۲۰ است. بالاترین کمیت حداکثر احتمالی باکتری‌های هتروتروف مربوط به خاک مزرعه با ارزش 5×10^{11} و کم‌ترین آن مربوط به خاک بیابان با ارزش 8×10^{10} می‌باشد.

کمیت حداکثر احتمالی (MPN) باکتری‌های هتروتروف در میکروکازم‌های مورد مطالعه: برای درک بهتر اثر آلودگی بر روی جمعیت میکروبی خاک‌های مختلف این سنجش اجرا گردید. نتایج حاصل از تعیین کمیت باکتری‌های هتروتروف با این روش در شکل ۳ آمده است. از این شکل این‌طور می‌توان نتیجه گرفت که در همه خاک‌ها سیر صعودی افزایش کمیت باکتری‌های هتروتروف از روز شروع آزمایش تا انتهای انکوباسیون وجود دارد. نتیجه

شکل ۳- کمیت MPN باکتری‌های هتروتروف در خاک بیابان و مزرعه در زمان‌های مختلف.

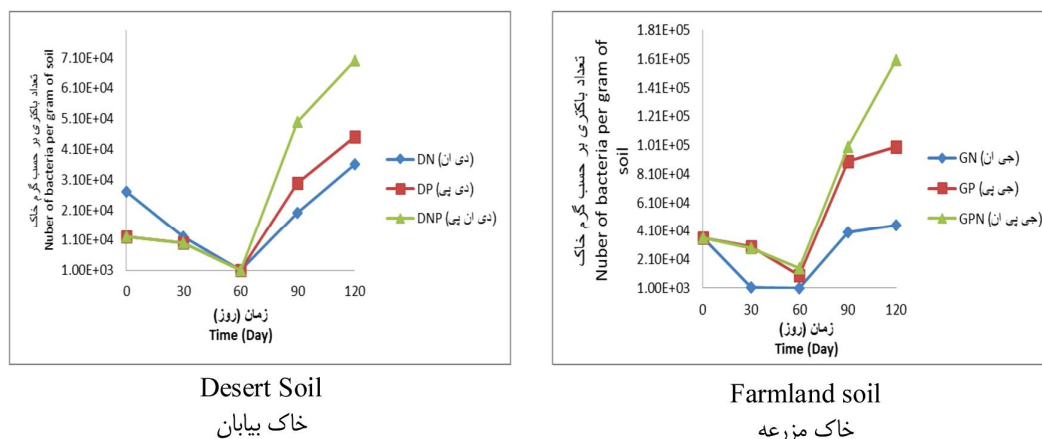
Figure 3. The MPN of heterotrophic bacteria in desert and farmland soils at different time.

داد. به طوری که ابتدا نفت سفید اثر سمی بر روی جامعه میکروبی خاک وارد می‌کند و باکتری‌ها پس از گذشت ۶۰ روز با گازوئیل موجود در خاک تطابق پیدا کرده و توانایی استفاده از آن را پیدا می‌کنند و پس از این روز بر کمیت باکتری‌های تجزیه‌کننده افزوده می‌شود. اما نکته قابل توجه دیگری که از شکل ۴ به دست می‌آید بالا بودن تعداد باکتری‌های تجزیه‌کننده گازوئیل در میکروکازم حالت آلوده و همراه با مواد غذایی نسبت به سایر میکروکازم‌ها در تمامی انواع خاک‌ها به جز خاک بیابان می‌باشد. این امر

کمیت حداکثر احتمالی (MPN) باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید در میکروکازم‌های مورد مطالعه: با استفاده از نفت سفید به عنوان منبع کربن و کدورت به عنوان شاخص مثبت کمیت باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید در میکروکازم‌های مورد بررسی معین گردید. نتایج حاصله در شکل ۴ آمده است. همان‌طور که در این شکل دیده می‌شود تا روز ۶۰ سیر کمیت باکتری‌های تجزیه‌کننده به صورت کاهشی و پس از آن افزایشی است. این الگو را می‌توان به اثر سمی نفت سفید و تطابق باکتری‌ها پس از گذشت زمان نسبت

بالاترین کمیت حداکثر احتمالی باکتری‌های تجزیه‌کننده مربوط به خاک مزرعه با ارزش $10^5 \times 1/8$ و کم‌ترین آن مربوط به خاک بیابان با ارزش $10^4 \times 7$ می‌باشد.

امکان‌پذیر است زیرا حضور مواد غذایی استرس نفتی و فقر غذایی را بر روی جامعه میکروبی کاهش داده و کمیت باکتری‌های تجزیه‌کننده دچار تغییر نمی‌شود.

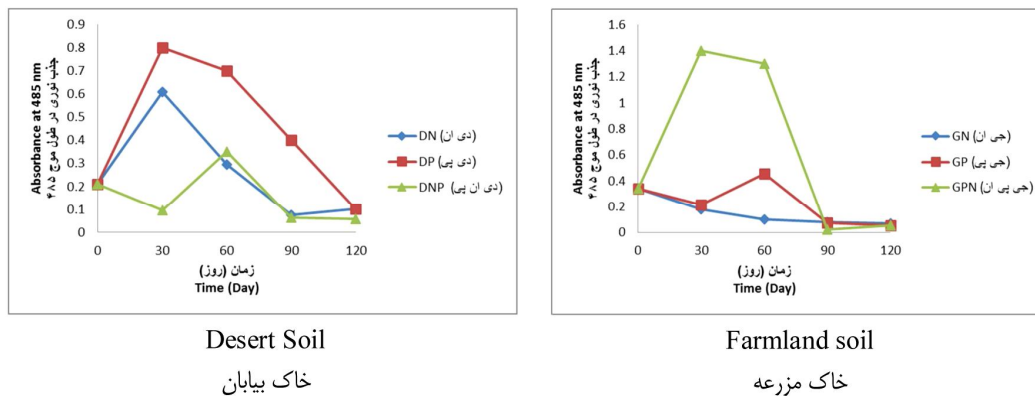

شکل ۴- کمیت MPN باکتری‌های تجزیه‌کننده در خاک بیابان و مزرعه در زمان‌های مختلف.

Figure 4. The MPN of degrading bacteria in desert and farmland soils at different time.

مزرعه فعالیت آنزیمی تا روز ۶۰ الگوی افزایشی و پس از آن کاهشی است. در خاک بیابان تا روز ۳۰ الگوی افزایشی و پس از آن کاهش در فعالیت آنزیمی دیده می‌شود. در بین سه نوع میکروکازم خاک بیابان بالاترین فعالیت آنزیمی دهیدروژناز در میکروکازم الوده به نفت سفید دیده می‌شود و در خاک‌های مزرعه میکروکازم آلوده همراه با مواد غذایی بالاترین فعالیت آنزیمی را دارد. آنزیم دهیدروژناز بیش‌ترین فعالیت خود را در خاک مزرعه با ارزش $1/4$ در روز ۳۰ داراست و کم‌ترین میزان فعالیت این آنزیم مربوط به خاک بیابان با ارزش $0/8$ در روز ۳۰ می‌باشد. علت تفاوت در این دو روند می‌تواند مربوط به ماهیت دو خاک مورد مطالعه باشد.

فعالیت آنزیم دهیدروژناز در میکروکازم‌های مورد مطالعه: سنجش فعالیت برخی از آنزیم‌ها در میکروکازم‌ها می‌تواند اطلاعات مفیدی در خصوص فعالیت باکتری‌ها و جامعه میکروبی در آن‌ها ارائه کند. به همین منظور فعالیت آنزیم دهیدروژناز که در مطالعات اکولوژیکی تجزیه زیستی واجد اهمیت است، مورد بررسی قرار گرفت. آنزیم دهیدروژناز جزء آنزیم‌های اکسیدو روداکتاز می‌باشد که در بخشی از زنجیره تنفسی سلول‌های میکروبی واقع شده است. این آنزیم ترکیبات آلی را به وسیله انتقال جفت الکترون از سوبسترا به NADP اکسیده می‌کند. این آنزیم یک اندیکاتور مفید برای شدت کلی متابولیسم میکروبی است زیرا آنزیمی درون سلولی بوده که پس از مرگ سلولی سریعاً از بین می‌رود. همان‌طور که در شکل ۵ دیده می‌شود در خاک

شکل ۵- فعالیت آنزیم دهیدروژناز در خاک بیابان و مزرعه در زمان‌های مختلف.

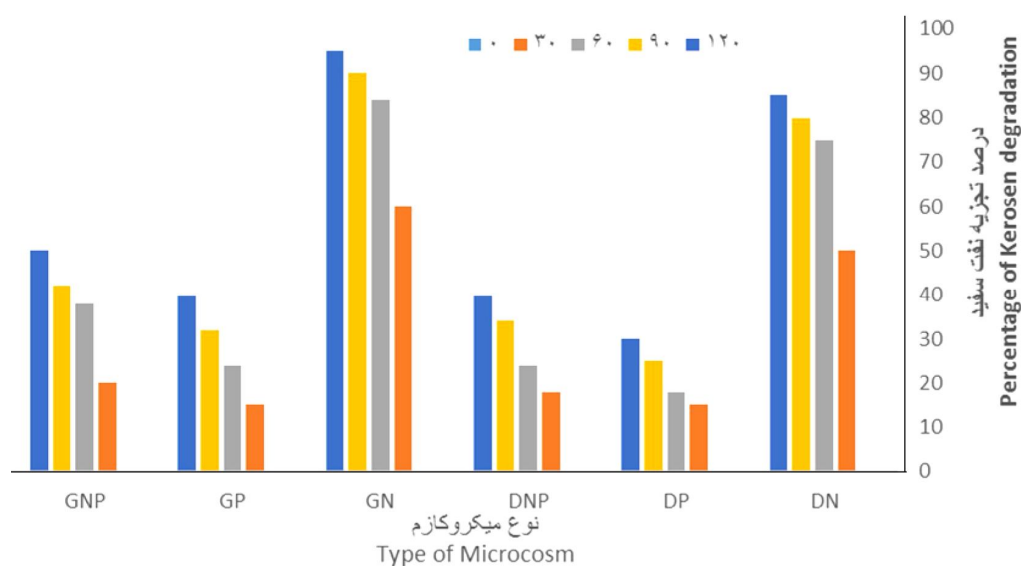
Figure 5. The dehydrogenase enzyme activity in desert and farmland soils at different time.

نشده که بخواهد تجزیه شود و به همین علت در نمودارها بالاترین درصد تجزیه را به خود اختصاص داده است. اما بالاترین درصد واقعی تجزیه مربوط به میکروکازم آلوده همراه با مواد غذایی می‌باشد و نوعی تأییدکننده نتایج شرح داده شده در قبل می‌باشد و با فعالیت آنزیمی و تعداد باکتری‌ها همخوانی دارد.

تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها

ارتباط بین شاخص‌های سنجش شده در هر میکروکازم مورد مطالعه: نتایج حاصل از تحلیل آماری ارتباط بین شاخص‌هایی که در هر میکروکازم سنجیده شد مانند: تعداد کل هتروتروف‌ها، تعداد کل تجزیه‌کننده‌ها، آنزیم و میزان تجزیه در جدول ۲ آمده است. همان‌طور که در این جدول نشان داده شده است یک ارتباط معنی دار بین تعداد کل باکتری‌های هتروتروف که با روش MPN سنجیده شده با سایر شاخص‌های مورد بررسی وجود دارد. سایر شاخص‌های مورد بررسی با یکدیگر اختلاف معنی‌داری ندارند.

میزان تجزیه نفت سفید در میکروکازم‌های مورد مطالعه: یکی از شاخص‌های مهم در مطالعات میکروکازم خاک سنجش میزان حذف گازوئیل در طول زمان انکوباسیون می‌باشد. به همین منظور میزان تجزیه نفت سفید در طول زمان انکوباسیون با استخراج نفت سفید باقی‌مانده محاسبه گردید. نتایج حاصله در شکل ۶ آمده است. همان‌طور که در این شکل نشان داده شده است، با پیش رفتن زمان انکوباسیون میزان تجزیه نفت سفید در همه میکروکازم‌ها الگوی افزایشی دارد به طوری که کم‌ترین میزان تجزیه در روز اول آزمایش و بیش‌ترین میزان در روز انتهای آزمایش (روز ۱۲۰) دیده می‌شود. اما این الگو و میزان تجزیه در همه میکروکازم‌ها یکسان نیست. به‌طور مثال کم‌ترین تجزیه (۰.۴٪) مربوط به خاک در میکروکازم بیابان و بیش‌ترین تجزیه مربوط به خاک در میکروکازم مزرعه (۰.۹۵٪) می‌باشد. اما حالات مختلف میکروکازم‌ها نیز با یکدیگر تفاوت دارند به طوری که میکروکازم‌ها در حالت غیرآلوده را اگر در نظر بگیریم چون در واقع نفت سفید وارد این خاک

شکل ۶- میزان تجزیه نفت سفید در میکروکازم‌های مختلف.

Figure 6. The percentage of kerosene degradation in different microcosms.

جدول ۲- رابطه بین شاخص‌های مختلف در هر میکروکازم.

Table 2. The relationship between different factors in each microcosm.

فاکتورهای سنجش شده و آزمون دانکن Factor Assay Duncan _{a,b}	میانگین N	زیر سطح Subset	
		1	2
آنزیم Enzyme	2.30E+10	2.90E-01	
تجزیه Degradation	2.30E+10	4.69E+01	
تعداد باکتری تجزیه‌کننده CFU Degradar	2.30E+10	1.01E+05	
کمیت احتمالی تجزیه‌کننده MPN Degradar	2.30E+10	6.41E+04	
تعداد باکتری هتروتروف CFU Heterotroph	2.30E+10	8.12E+08	
کمیت احتمالی هتروتروف MPN Heterotroph	2.30E+10		1.37E+11
سطح معنی‌داری Sig.	P>0.05		

در این دو زمان با سایر زمان‌های نمونه‌برداری تفاوت معنی‌داری دارند. البته شاخص‌ها در زمان‌های صفر، ۳۰ و ۶۰ تفاوت معنی‌داری ندارند. این امر نشان تغییرات عمده در جمعیت میکروبی پس از گذشت ۶۰ روز از ایجاد آلودگی با نفت سفید صورت می‌گیرد. این نتیجه با اصل تطابق جمعیت میکروبی که در قسمت‌های قبلی شرح داده شد، هم‌خوانی دارد.

اثر زمان‌های مختلف نمونه‌برداری بر شاخص‌های مورد بررسی: تأثیر زمان‌های مختلف انکوباسیون بر روی شاخص‌های سنجش و به‌خصوص میزان تجزیه نفت سفید با تحلیل آماری آزمون دانکن در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ درصد در جدول ۳ آمده است. این جدول نشان می‌دهد که زمان‌های ۹۰ و ۱۲۰ روز آزمایش با سایر زمان‌ها (۰، ۳۰، ۶۰) دارای اختلاف معنی‌دار هستند. یعنی این‌که شاخص‌های سنجش شده

جدول ۳- اثر زمان انکوباسیون بر روی شاخص‌های سنجش شده در میکروکازم.

Table 3. The effect of incubation time on assayed factors in each microcosm.

آزمون دانکن Duncan _{a,b}		1	2	3
روز Day	میانگین N			
روز صفر 0 Day		2.30E+10	3.40E+09	
روز سی 30 Day		2.30E+10	3.59E+09	
روز شصت 60 Day		2.30E+10	6.64E+09	3.07E+10
روز نود 90 Day		2.30E+10		
روز نود 120 Day		2.30E+10		6.10E+10
سطح معنی‌داری Sig.		P> 0.05		

نسبت به آب در سطح آب شناور باقی می‌ماند. میکروب‌های خاک قابلیت معدنی کردن و تجزیه هر نوع ترکیب آلی را دارند. این خصوصیت کاهش آلاینده طبیعی اکوسیستم، در تصفیه بیولوژیک آلاینده‌های زیست‌محیطی اهمیت دارد (۱۰).

در این پژوهش شرایطی در میکروکازم‌ها جهت بررسی اثر آلودگی ایجاد شد. به طوری که شرایط

بحث و نتیجه‌گیری

نشت ترکیبات نفتی تحت تأثیر نیروهای موینگی و ثقلی منجر به حرکت عمودی در خاک‌های غیراشباع‌شده، خلل و فرج خاک را پر می‌کند و در صورت زیاد بودن مقدار نشتی فاز مایع به سطح آب رسیده و در آنجا تجمع می‌یابد و به همراه آب‌های زیرزمینی حرکت کرده و به دلیل وزن مخصوص کم‌تر

پیچیده‌ای است وارد شدن ناگهانی آن به خاک بیابان باعث کاهش فوق‌العاده در جمعیت باکتری‌ها می‌گردد. آنزیم دهیدروژناز نیز در خاک بیابان دارای ارزش پایین‌تری از فعالیت نسبت به خاک مزرعه بود. علت این امر کاهش کمیت جمعیت فعال متابولیکی در خاک بیابان می‌باشد. در مجموع همه این شاخص‌ها منجر به این می‌شود که میزان پایین تجزیه نفت سفید نیز در خاک بیابان مشاهده گردد زیرا میکروب‌های فعال در امر تجزیه در این خاک کمیت پایینی دارند و از طرفی از لحاظ متابولیکی نیز در وضعیت مطلوبی نیستند.

پژوهشگران دیگری نیز در سراسر جهات اثرات آلودگی را بر روی این دو نوع خاک بررسی کرده‌اند که نتایج حاصله با نتایج گزارش شده در این پژوهش هم‌خوانی دارد. در این‌جا چند مثال برای مقایسه آورده می‌شود (۱۸).

Nseabasi و همکاران اثر آلودگی با نفت سفید را در چهار مزرعه که با گیاهان مختلفی کشت می‌شدند در نیجریه بررسی کردند. نتایج حاصل از پژوهش آن‌ها نشان داد که آلودگی نفتی دارای اثرات کاهش‌ی در کمیت باکتری‌های هتروتروف و اثر افزایشی در کمیت باکتری‌های تجزیه‌کننده می‌باشد. تفسیر این پژوهشگران در خصوص این نتایج بدین‌صورت بود که استرس نفت سفید وارد شده بر جمعیت میکروبی خاک منجر به انتخاب گروه‌های باکتریایی می‌شود که قابلیت استفاده از نفت سفید را به‌عنوان منبع کربن داشته باشند و بنابراین جمعیت باکتریایی هتروتروف حساس از بین رفته و باکتری‌های تجزیه‌کننده بر کل جمعیت میکروبی غلبه می‌یابند. این نتایج با نتایج گزارش شده در این پژوهش هم‌خوانی دارد (۱۲).

Xu و همکاران یک‌سری از مطالعات آزمایشگاهی شبیه‌سازی‌شده با نمونه‌های خاک بیابان آلوده شده با نفت سفید را در چین انجام دادند. آن‌ها در یک دوره

طبیعی اکوسیستم، شرایط آلودگی و نیز حالت آلودگی همراه با تقویت میکروب‌های خاک با مواد معدنی نیتروژن و فسفر ایجاد شد. علت افزودن این دو نوع ماده معدنی به خاک نیز این بود که وقتی آلودگی با آلاینده‌های نفتی در خاک اتفاق می‌افتد، کاهش قابل‌توجهی در میزان نیتروژن و فسفر قابل دسترس ریزجانداران در خاک رخ می‌دهد. بنابراین با تامین این فقر عنصری در خاک تحت فرایندی که تحریک زیستی^۱ خوانده می‌شود می‌توان کارایی میکروب‌های خاک برای پاسخ‌دهی در مقابل استرس نفتی را افزایش داد (۱۱ و ۱۵).

در این پژوهش نتایج حاصله از شمارش باکتری‌های هتروتروف با دو روش سری رقت و شمارش حداکثر احتمالی در خاک‌های مورد بررسی نشان داد که افزایش تعداد باکتری‌ها در خاک‌های مورد بررسی متفاوت است به‌طوری‌که بالاترین تعداد باکتری‌های هتروتروف مربوط به خاک مزرعه و کم‌ترین آن‌ها مربوط به خاک بیابان است. همچنین در این پژوهش نتایج حاصله از شمارش باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید به روش سری رقت و محتمل‌ترین در خاک‌های مورد بررسی و کشت در محیط اختصاصی حاوی نفت سفید به‌عنوان تنها منبع کربن و انرژی نشان داد که افزایش باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید در خاک‌های مختلف متفاوت است و به‌طورکلی بالاترین میزان باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید مربوط به خاک مزرعه و کم‌ترین آن مربوط به خاک بیابان می‌باشد.

باکتری‌های تجزیه‌کننده نفت سفید در خاک بیابان کم‌تر از خاک مزرعه بود. این نتیجه قابل انتظار است زیرا به‌دلیل کم بودن کربن در خاک بیابان باکتری‌های موجود تحمل شوک بار آلی را نخواهند داشت و با توجه به این‌که نفت سفید دارای ترکیب بسیار

نتیجه گیری کلی

در مجموع نتایج این پژوهش نشان داد که خاک بیابان یکی از حساس ترین نوع خاک در برابر آلودگی با نفت سفید است و خاک مزرعه تأثیر کمتری را از آلودگی با نفت سفید می بیند. تحلیل آماری نتایج این پژوهش نشان داد که زمان لازم برای بازگشت خاک به شرایط طبیعی ۹۰ روز می باشد که با سایر زمانها اختلاف معنی داری دارد. با به کارگیری نتایج حاصله از این پژوهش می توان بر حسب نوع خاک راهکارهای مناسبی جهت احیای زیستی آنها پیشنهاد نمود.

زمانی ۱۸۰ روزه به این نتیجه رسیدند که با افزایش مدت زمان انکوباسیون خاکها شاخص های میکروبی، آنزیمی و تجزیه ای در خاک افزایش معنی داری نشان می دهد. آنها این افزایش را به تطابق جامعه میکروبی با آلاینده نفتی با گذشت زمان نسبت دادند. در این پژوهش نیز نتایج مشابهی به دست آمد با تفاوت این که ما پاسخ جامعه میکروبی را در ۱۲۰ روز سنجش کردیم اما افزایش شاخصها با گذشت زمان در این پژوهش نیز ثابت شد (۱۷).

منابع

1. Alef, K., and Nanniper, P. 1995. Methods in applied soil microbiology and biochemistry. Academic Press, New York, 324p.
2. Andreoni, V., Cavalca, L., Rao, M.A., Nocerino, G., Bernasconi, S., Amico, M., and Colombo, L. 2004. Bacterial communities and enzyme activities of PAHs polluted soils. Chemosphere. 57: 401-412.
3. Barathi, S., and Vasudevan, N. 2001. Utilization of petroleum hydrocarbons by *Pseudomonas fluorescens* isolated from petroleum contaminated soil. Environ. Inter. 26: 413-416.
4. Hasanshahian, M., and Emtiazi, G. 2008. Investigation of alkane biodegradation using the microtiter plate method and correlation between biofilm formation, biosurfactant production and crude oil biodegradation. Inter. Biodeterior. Biodegrad. 62: 170-178.
5. Hassanshahian, M., Zeynalipour, M.S., and Hosseinzadeh Musa, F. 2014a. Isolation and characterization of crude oil degrading bacteria from the Persian Gulf (Khorramshahr province). Mar Pollut. Bull. 82: 39-44.
6. Hassanshahian, M. 2014b. The effects of crude oil on marine microbial communities in sediments from the Persian Gulf and the Caspian Sea: A microcosm experiment. Inter. J. Adv. Biol. Biomed. Res. 2: 1. 1-17.
7. Ives, A.R., Foufopoulos, J., Klopfer, E.D., Klug, J.L., and Palmer, T.M. 1996. Bottle or big-scale studies: how do we do ecology. Ecology. 77: 681-685.
8. Leahy, D., and Colwell, H. 1990. Microbial degradation of hydrocarbons in the environment. Microbiol. Rev. 54: 3. 305-315.
9. Lenson, P. 1992. Forest soil biology impossible challenge or open market. Responses of Forest Ecosystems to Environmental Changes. John Wiley & Sons, New York, 234p.
10. Li, Z., Kravchenko, I., Xu, H., and Zhang, C. 2007. Dynamic changes in microbial activity and community structure during biodegradation of petroleum compounds: A laboratory experiment. J. Environ. Sci. 19: 1003-1013.
11. Mathew, M., and Obbard, J.P. 2001. Optimization of the dehydrogenase assay for measurement of indigenous microbial activity in beach sediments contaminated with petroleum. Biotechnol. Lett. 23: 227-230.
12. Nseabasi, N.O., and Antai, S.P. 2012. Effects of Long-Term Kerosene Spillage on Heterotrophic Microorganisms in Soil from Niger Delta, Southern Nigeria. J. Appl. Sci. Environ. Manage. 16: 2. 195-199.
13. Okerentugba, P.O., and Ezeronye, O.U. 2003. Petroleum degrading potentials of single and mixed microbial cultures isolated from rivers and refinery effluents in Nigeria. Afr. J. Biotechnol. 2: 9. 288-292.

14. Rahman, K.S.M., Thahira-Rahman, J., Lakshmanaperumalsamy, P., and Banat, I.M. 2004. Towards efficient crude oil degradation by a mixed bacterial consortium. *Biores. Technol.* 85: 257-261.
15. Weigand, H., Totsche, G., and Huwe, B. 2001. PAH mobility in contaminated industrial soils: a Markov chain approach to the spatial variability of soil properties and PAH levels. *Geoderma.* 102: 371-389.
16. Wrenn, B.A., and Venosa, A.D. 1996. Selective enumeration of aromatic and aliphatic hydrocarbon degrading bacteria by a most probable number procedure. *Can J. Microbiol.* 42: 3. 252-258.
17. Xu, R., and Obbard, J.P. 2003. Effect of nutrient amendments on indigenous hydrocarbon biodegradation in oil contaminated beach sediments. *J. Environ. Qual.* 32: 1234-1243.
18. Zhou, J., Bruns, M.A., and Tiedje, J.M. 1996. DNA recovery from soils of diverse composition. *Appl. Environ. Microbiol.* 62: 316-320.

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

J. of Water and Soil Conservation, Vol. 24(4), 2017
<http://jwsc.gau.ac.ir>

Study the effect of kerosene contamination on desert and farmland soil microbial community

***M. Hassanshahian¹ and Z. Ziadabadinejad²**

¹Associate Prof. of Microbiology, Dept. of Biology, Faculty of Science, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran, ²M.Sc. Graduate of Microbiology, Sirjan Science and Research Branch, Islamic Azad University, Sirjan, Iran

Received: 02/03/2017; Accepted: 10/04/2017

Abstract

Background and Objectives: Kerosene is colorless liquid and slightly heavier than gasoline that specific odor removes after evaporation. The majority fraction of kerosene contains hydrocarbons between 11 to 15 carbon molecules. Farmland ecosystems may be polluted with petroleum hydrocarbons via different ways such as transportation and spill of crude oil from resource of petroleum storage. These pollutants have some effect on the texture of the soil and microbial community. The aim of this research is understands the effect of kerosene pollution on two different soils.

Materials and Methods: Two different soils samples were collected from desert and farmland soils. Six microcosms were designed. Indeed each soil has three microcosms such as: unpolluted microcosm, polluted microcosm and polluted microcosm with nutrient (Nitrogen and Phosphor). Some factors were assayed in each microcosm during 120 day of experiment. These factors include: total heterotrophic bacteria, total Kerosene degrading bacteria, dehydrogenase enzyme and Kerosene biodegradation. For enumeration of heterotrophic bacteria nutrient agar medium was used. In this method serial dilutions were done from each soil and spread on nutrient agar medium then different colonies were counted. For enumeration of degrading bacteria Bushnel-Hass (BH) medium were used.

Results: The results of this study show that the highest quantity of heterotrophic bacteria related to farmland soil (1×10^{10}). The quantities of degradative bacteria significantly were lower than heterotrophic bacteria in all soil microcosms. By passing the time if treatment from zero to 120 days two different patterns were seen in soils. In desert soil from the beginning of experiment until day 30 the increment pattern were recorded but in day 60 the remarkable decrease were observed in the quantity of bacteria. The quantity of degradative bacteria have decrement pattern until 60th day of experiment but after this day these bacteria have increment pattern. In desert soil increase in the quantity of degrading bacteria in all microcosms were recorded in day 30 of experiment. After this time the decrement pattern were observed. In farmlands soil increase in the quantity of bacteria were started from day 90 and continue until the end of experiment. The highest quantity of degrading bacteria related to farmland soil (2×10^6) and the lowest quantity related to desert soil (3×10^4). The best dehydrogenase activity between different microcosms related to pollute microcosm with nutrient. The highest biodegradation of Kerosene in all studied soil belong to farmland microcosm (95%). Statistical analysis of the results shows that there is a significant correlation between MPN quantity of heterotrophic bacteria and other assayed factors.

Conclusion: The results of this study confirmed that the selection of best bioremediation strategies belong to type of soil and in this research it was confirmed that the type of soil have significant in the percentage of degradation.

Keywords: Biodegradation, Kerosene, Microcosm, Pollution, Soil

* Corresponding Author; Email: hasanshahi@gmail.com

